

Проф. др Ранка Рачић
Правни факултет, Источно Сарајево

Заштита продавца електричне енергије

Резиме

У овом чланку аутор разматра и критички анализира поједина правила која су садржана у Општим условима за испоруку и снабдјевање електричном енергијом, а односе се на заштитиу продавца електричне енергије. Циљ доношења Општиних услова је унапријеђење ефикасности, сигурности и правичности у испоруци електричне енергије, као и обезбјеђење транспарентног и недискриминаторског понашања субјеката у електроенергетском сектору. У којој мјери ће се остварити ови циљеви зависи, пре свега, од правила која се односе на заштитиу снабдјевача, односно продавца уколико кућац не плати износ на име утрошене електричне енергије.

У раду се разматра правна природа обавјештења кућаца о ограничењу и обуспави испоруке електричне енергије, приговору кућаца и постуипку искључења. Посебно се анализира да ли постојећа регулатива омогућује и доприноси да се мнозобројни практични проблеми превазиђу како би се унијело мало више реда у замршене и компликоване односе који се јављају у вези са испоруком електричне енергије. У раду се разматрају постојећа законска ограничења у погледу заштитије продавца и дају предлози за њихово редефинисање.

Кључне ријечи: *електрична енергија, продавац, кућац, дистрибуиер, обавјештење о искључењу, ојомена, Регулаторна комисија за енергију.*

1. Права и обавезе из уговора о продаји електричне енергије у Републици Српској регулисане су Законом о електричној енергији¹⁾ и Општим условима за испоруку и снабдјевање електричном енергијом.²⁾ Уговор о продаји електричне

енергије закључује се у складу са Законом о облигационим односима.³⁾ Пошто је електрична енергија посебна врста робе њена испорука је врло специфична. Да би продавац могао купцу "предати робу" мора користити услуге дистрибутера.⁴⁾ Дистрибутер испоручује купцу електричну енергију. Наиме, дистрибутер на примопредајном мјесту испоручује, а крајњи купац преузима испоручену електричну енергију.⁵⁾

Уговор о продаји електричне енергије је специфичан правни посао,⁶⁾ чије испуњење изазива низ практичних питања, али истовремено и правних дилема.⁷⁾ Продавац електричне енергије, односно снабдјевач⁸⁾ након испоруке електричне енергије може доћи у врло неповољан положај зато што купац или не плати, уопште, испоручену електричну енергију или је неуредно плаћа.

2. У Закону о електричној енергију само су дјелимично регулисана права и обавезе из уговора о продаји електричне енергије. Након доношења Закона о електричној енергији појавиле су се дилеме да ли се могу примјењивати Општи услови за испоруку електричне енергије који су донесени у складу са бившим Законом о Електродистрибуцији. Ово питање није било само теоријско већ је имало велики значај како у материјалноправним односима тако и у судској пракси. Дилеме су се редовно јављале код искључења неуредног купца са система мрежног најања. Наиме, Законом о електричној енергији није предвиђена опомена пред

1. Видјети Сл. гл. РС. бр. 66/02, 29/03, 86/03, 111/04.
2. Видјети, Сл. гл. РС. бр. 66/06. (У даљем раду Општи услови).
3. У складу са чл. 12. Уставног закона за спровођење Устава Републике Српске из 1992. год. којим је изричито предвиђено да ће се до доношења одговарајућих закона и других прописа Републике Српске примјењивати закони и други прописи СФРЈ и СР БиХ, који су у сагласности са Уставом Републике и који нису у супротности са законима и другим прописима које је донијела Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, односно Народна скупштина у Републици Српској још, увјек, се примјењује Закон о облигационим односима бивше СФРЈ.
4. У Општим условима дистрибутер је означен као корисник дозволе коме је од стране Регулаторне комисија за електричну енергију Републике Српске дата дозвола за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије. Дистрибутер је одговоран за развој, изградњу, одржавање, погон и вођење дистрибутивне мреже.
5. Примопредајно мјесто се налази на граници основних средстава дистрибутера и основних средстава купца (Видјети, чл. 4. Опшних услова).
6. У чл. 85. Закона о електричној енергији предвиђено је да уговор о продаји електричне енергије за тарифне (неквалификоване) купце обавезно садржи: количину и начин утврђивања цијене електричне енергије; начин и рокове испоруке; мјесто предаје и мјесто мјерења; начин обрачуна и плаћања; вријеме на које се уговор закључује, одговорност за неизвршавање, односно неуредно извршавање обавезе из уговора; друга права и обавезе у складу са законом, општим условима за испоруку електричне енергије и тарифним системом за продају електричне енергије.
7. О томе детаљно видјети: Р. Рачић, Застарјелост потраживања накнаде за испоручену електричну енергију, Право и привреда, Београд, бр. 5-8, 2006. стр. 425.
8. У Општим условима изричито је предвиђено да је снабдјевач правно или физичко лице које продаје електричну енергију крајњим купцима. Корисник дозволе за обављање дјелатности снабдјевања електричном енергијом може бити: снабдјевач који врши снабдјевање неквалификованих купаца и снабдјевач који врши снабдјевање квалификованих купаца.

искључење неуредног купца са система мрежног напајања. То је у пракси изазивало велике пробелеме, јер према купцу који не плаћа утрошену електричну енергију може се примјенити врло ефикасна мјера, а то је обустављање испоруке електричне енергије. У складу са правилом које је садржано у чл. 88. Закона о електричној енергији корисник дозволе за дистрибуцију обуставља испоруку електричне енергије крајњем купцу, уз претходно обавјештење. Законом о електричној енергији није предвиђена садржина овог обавјештења. По ранијим правилима садржаним у Општим условима продавац је имао право да изврши обуставу електричне енергије, с тим што је претходно био обавезан да опомене крајњег потрошача и да му остави рок од 15 дана да испуни обавезу. Ова правна празнина у пракси се превазилазила тако што је дистрибуција приликом издавања рачуна истовремено опомињала дужника да ће се рачун сматрати опоменом пред искључење ако се назначени износ не плати у наведеном року. Рачун се никако не може сматрати опоменом пред искључење.⁹⁾ У судској пракси су заузимани различити ставови поводом овог питања. Обустава електричне енергије као средство принуде према неуредном купцу, због ове правне празнине, опрезно се примјењивала.

Законом о електричној енергији¹⁰⁾ предвиђена је надлежност Регулаторне комисије за енергију Републике Српске¹¹⁾ за доношење Општих услова. РЕЕРС је искористио своја законска овлашћења и донио Опште услове.

3. У овом реду биће анализирана поједина рјешења која су садржана у Општим условима. У раду је посебно анализирано питање да ли је опомена инволвирана у Општим условима. Наиме, од потпуности и прецизности ових правила зависи и заштита снабдјевача електричне енергије. Ако не постоје дилеме кад се може купцу односно крајњем потрошачу обуставити испорука електричне енергије, то ће истовремено имати за посљедицу квалитетну заштиту продавца који ће моћи да наплати своја потраживања. Самим тим продавац ће на једноставнији начин принудити неуредног купца да плати свој дуг. Другим рјечима, продавац ће штитити своја утужива потраживања што ће истовремено смањити број застарјелих потраживања. Поступци у парницама које се воде поводом наплате електричне енергије врло су тешки, а ни РЕЕРС, без обзира што је надлежна да рјешава спорове између продавца и купца, често није у могућности да рјешава конкретан спор јер се тражи да се утврди да ли је неко потраживање застарело, а то може утврдити само суд у парничном поступку.

У овоме раду биће само дјелимично обрађена поједина питања која се односе на заштиту продавца односно снабдјевача електричне енергије, и то она правила која су садржана у Општим условима, а односе се на опомену пред искључење и поступак искључења неуредног купца са система мрежног напајања у ситуацијама кад он уопште не плаћа утрошену електричну енергију или је, пак, неуредно плаћа. Такође, у раду ће бити указано на добра рјешења која су садржана у Општим

9. О томе видјети, Р. Рачић, *op. cit.*, стр. 428. и 429.

10. Видјети, чл 23. ст. 1. ал. 5. и чл. 30. Закона о електричној енергији.

11. У даљем раду РЕЕРС.

условима као и на, евентуалне, пропусте које је РЕЕРС учинила било због тога што је пропустила "идеалну прилику" да донесе одређена правила или због тога што, уопште, није била у могућности да их донесе јер су она садржана у другим законима, пре свега Закону о облигационим односима. Имајући у виду вријеме када је донешен Закон о облигационим односима логично је да се на бројна питања не могу наћи одговори у овом Закону. Надам се да ће законодавац *de lege ferenda* искористити своја законска овлашћења и донијети одговарајућа правила на која се већ дуго указује како у теорији тако и у судској пракси.

4. Врло је интересно питање колико правила која су садржана у Општим условима доприносе заштити продавца електричне енергије кад су у питању његова потраживања према крајњем потрошачу. Поставља се питање колико регулатива у Општим условима доприноси да се одређени практични проблеми превазиђу како би се унијело мало више реда у, ионако, замршене и компликоване односе који се јављају у вези са испоруком електричне енергије.

Циљ доношења Опшних услова је унапријеђење ефикасности, сигурности и правичности у испоруци електричне енергије, као и обезбјеђење транспарентног и недискриминаторског понашања субјекта у електроенергетском сектору.¹²⁾ У којој мјери ће се остварити ови циљеви зависи, пре свега, од правила која се односе на заштиту снабдјевача, односно продавца уколико купац не плати износ на име утрошене електричне енергије.

5. Крајњи купац је дужан да плати рачун за утрошену електричну енергију у року који је назначен у самом рачуну. Уколико купац то не учини, у складу са правилима која су предвиђена у Закону о електричној енергији и Општим условима, може му се ограничити испорука електричне енергије. У правилу које је садржано у одредби чл. 88. Закона о електричној енергији предвиђено је да корисник дозволе за дистрибуцију може ограничити испоруку електричне енергије купцу само уз претходно обавјештење. И у Општим условима редактор користи законски термин "обавјештење".

Искључење крајњег потрошача са система мрежног напајања могућно је само уколико се он претходно опомене, односно "обавјести" како то стоји у правилима која су садржана у Општим условима. Интересно је да се у Општим условима помиње опомена и код садржаја рачуна. Наиме, у чл. 25. ст. 5. Опшних услова предвиђено је да рачун за утрошену електричну енергију може да садржи и опомену у којој се могу навести неизмирене обавезе из претходног периода, као и могуће посљедице неизмирења обавеза плаћања према закљученом уговору, при чему се опомена не сматра обавјештењем о искључењу. Анализа цитираног правила показује да опомена није обавезан елемент рачуна. Чини ми се да ово није најсретније рјешење. Много би боље било да је редактор приликом креирања правила предвидео опо-

12. Видјети чл. 3 Опшних услова.

мену и одредио њену садржину. Самим тим биле би избјегнуте бројне недоумице и дилеме. Опомена и обавјештење су сасвим различити појмови који имају различите правне посљедице. На ово схватање може се оправдано приговорити да се у Закону о електричној енергији говори о обавјештењу, а не опомени, и да је редактор само био доследан. Међутим, РЕЕРС је могла да у Општим условима прецизира како садржину обавјештења тако и опомене. Садржина обавјештења би се односила на обавјештење купца о могућним посљедицама због неизмирених обавеза. Истовремено би у обавјештењу продавац, односно снабдјевач обавјестио купца да ће уколико не плати заостале дугове, предузети мјере које се односе на поступак искључења. Свакако по безуспјешном протеклу рока продавац би упутио купцу опомену. Чини ми се да би овакво рјешење било много боље.

6. У Општим условима предвиђене су услови под којима може бити обустављена испорука електричне енергије купцу, начин информисања купца у случају обуставе и ограничења у испоруци електричне енергије. Кад је у питању плаћање утрошене електричне енергије, односно која су права и обавезе продавца и купца, правила су потпунија у односу на ранија рјешења. Овим правилима је изричито предвиђено да је крајњи потрошач обавезан да плати утрошену електричну енергију или да приговори на правни основ и висину обрачунатог износа у року наведеном за плаћање.

Уколико се приговор односи на висину обрачунатог рачуна, без обзира на уложени приговор, купац је дужан да плати неспорни дио рачуна. У одредби чл. 27. ст. 4. Општих услова предвиђено је да купац може да оспори било који обрачунати износ за утрошену електричну енергију у року који не може бити дужи од шест мјесеци, рачунајући од дана извршеног обрачуна, само ако постоји оправдан разлог за пропуштање рока који је у рачуну наведен за плаћање.

Кад купац достави приговор на обрачунати износ за утрошену енергију снабдјевач је дужан да у року од 15 дана одлучи и у писменој форми обавјести купца.

7. Општим условима је прецизирано шта мора да садржи "обавјештење" о искључењу. "Обавјештење" о искључењу мора да садржи: име и адресу крајњег потрошача, разлог и правни основ за обуставу електричне енергије, објашњење радњи које купац треба предузети да не би дошло до искључења, датум заказаног искључења, услове које купац мора испунити да би дошло до поновног укључења, укључујући и рокове у вези са тим. Такође, у "обавјештењу" се мора навести који су рокови за поновно укључење на систем мрежног напајања. Без обзира што се говори о "обавјештењу" овдје се ради о опомени. Да је то опомена види се јасно из чл. 30. ст. 1. тач. 3. у коме је изричито предвиђено да снабдјевач односно продавац мора навести радње које купац мора предузети да не би дошло до искључења. Чини ми се да је

пропуштена изванредна прилика да се регулише опомена како би се у судској пракси избјегли евентуални проблеми.

8. Крајњи потрошач може у року од 8 дана да поднесе приговор. Општим условима је предвиђена садржина приговора. Уколико је предмет приговора основ или висина, купац је обавезан да то у приговору наведе. Снабдјевач је, потом, обавезан да провјери исправност учињеног обрачуна, те након провјере да захтјева да купац плати неспорни дио рачуна. Купац који и након провјере оспорова наведени износ обавезан је да плати износ утврђен као просјек утрошене електричне енергије у посљедња три мјесеца. Коначни обрачун по приговореном рачуну врши се по окончању поступка.

Свакако, дистрибутер може искључити крајњег потрошача са система мрежног напајања ако не плати неспорни дио.

9. Анализирајући правила која су садржана у Општим условима, може се закључити да је поступак искључења купца са система мрежног напајања много тежи и компликованији него што је то било раније. Наиме, рок за искључење, наведен у обавјештењу не може бити краћи од осам дана од дана обавјештења. Овај рок је остављен купцу како би он могао да спријечи евентуално искључење. Уколико је купац приговорио, а притом је приговор неоснован, према схватању дистрибутера или снабдјевача, дистрибутер не може извршити искључење у року краћем од пет дана, од дана када је достављен приговор с тим да је дистрибутер дужан да поучи крајњег потрошача да се обрати РЕЕРС-у за заштиту својих права.

У Општим условима је, такође, предвиђено да снабдјевач искључење електричне енергије може вршити у вријеме од 8 до 15 часова, што значи да се искључење електричне енергије не може вршити по протеклу радног времена. Снабдјевач који искључи крајњег потрошача са система мрежног напајања у периоду од 8 до 15 часова, омогућује купцу да обави одређене радње како би се могао поново прикључити на систем мрежног напајања. Искључење са система мрежног напајања не може се вршити петком, викендом, у дане када је државни празник нити у дан прије државног празника, односно на дан када услужни центар дистрибутера није отворен за рад са јавношћу. Такође, продавац је дужан да предузима одређене мјере да избјегне обуставу електричне енергије за вријеме екстремно хладног времена. Ова правила су, истовремено, и у интересу продавца. Само потпуна и прецизна правила могу да остваре пројектовани циљ а то је континуирана испоруке електричне енергије и уредно плаћање исте.

10. У Општим условима су предвиђени случајеви када се купац не може, уопште, искључити са система мрежног напајања. Ако крајњи потрошач користи електроmedizinску опрему неопходну за одржавање здравља, а за чији је рад неопходно напајање са електродистрибутивне мреже, дистрибутер неће моћи да искључи крајњег потрошача са система мрежног напајања.

Када купац отклони разлоге који су довели до искључења, снабдјевач је дужан извршити поновно прикључење објекта купца првог радног дана, али не касније од три дана рачунајући када је купац отклонио разлоге за искључење.¹³⁾

Уколико је снабдјевач неовлашћено искључио крајњег купца са система напајања дужан је одмах, а најкасније у року од 24 часа од утврђивања грешке, да омогући купцу несметано коришћење електричне енергије. Трошкове поновног укључења на систем мрежног напајања сноси у овом случају снабдјевач. Уколико је до искључења дошло због радњи крајњег потрошача трошкове сноси сам потрошач.

11. Постојеће одредбе о ограничењу и искључењу купца са система мрежног напајања су далеко потпуније и у њима су садржана правила која ће допринијети да продавац и купац на лакши и једноставнији начин испуне своје обавезе и да истовремено заштите своја угрожена права. Овим правилима унијеће се мало више реда у ионако замршене односе између продавца и купца. Правила која се односе на поступак искључења и ограничења купца са система мрежног напајања од великог су значаја за продавца, јер ће он лакше штитити своја утужива потраживања. Међутим, остале су бројне дилеме и недоумице као нпр. како снабдјевач треба да поступи ако купац тврди да је потраживање за испоруку електричне енергије застарело или је бар један дио дуга застарео. Наиме, питање је да ли се такав купац може искључити са система мрежног напајања. Друга дилема постоји како снабдјевач треба да поступи кад је само један дио дуга застарео, а остали дио дуга је утужив. Имајући у виду да је испорука електричне енергије купцу у оквиру система обавезе јавна услуга нужно је да се постојеће правне празнине попуне а поједина правила редефинишу.

Ranka Račić, Ph.D.
Professor at Law Faculty, Eastern Sarajevo

PROTECTION OF ELECTRICITY SUPPLIER

Summary

In this Article the author is considering and critically analyzing specific rules contained in General Conditions for Electricity Delivery and Supply, which are related to the protection of electricity supplier. The goal of adoption of General Conditions is the improvement of efficiency, safety and fairness in delivery of electricity, as well as ensuring transparent and undiscriminating behavior of subjects in electro-energetic sector. The extent in which these goals are to be fulfilled depend

13. Видјети, чл. 35. Општих услова.

ds, primarily, on the rules that are related to protection of suppliers, i. e. sellers if the buyer fails to pay the amount in respect of consumed electricity.

In the paper, considered is the legal nature of the notification for the buyer on restriction and stoppage in electricity supply, objections of the buyer and disconnection procedure. Particularly, it is analyzed whether the current regulations enable and contribute to numerous practical problems to be overcome as to have more order in the intricate and complicated relations that occur with regard to electricity supply. The paper considers the current legal restrictions in respect of the protection of the supplier and proposals for their redefinition are presented.

Key words: *electricity, supplier, buyer, distributor, notification on disconnection, warning on disconnection, Energy Regulatory Commission.*